

ВЕЛАРУСЬ

Адрес редакцыі і адміністрацыі:
 Мінск, Петраградская, № 10
 К. М. Лодыжскага.

Рэдакцыя прымае ўважліва лісткі і асабістыя лісты ад чытацельніц, якія адносяцца да пытанняў культуры і асветы.

ДРУГІ ГОД ВЫДАННЯ.

Выданне Усебеларускага выканаўчага камітэту Саветаў.

№ 292 (402) Серада 28-га сьнежня 1921 г.

IX-ы Усерасейскі Зьезд Саветаў.

Перад намі першы год, калі мы мелі некаторы адпачынак, мелі некаторую магчымасьць пачаць вырашэньне гаспадарчых заданьняў. Між намі і капіталістычным сьветам зараз стнуе вядомая, але вельмі няпэўная раўнавага. Ад новага нападку мы заўсёды на валаску. А па гэтаму нам трэба быць на варце, быць як мага больш асьцярожнымі і берагчы Чырвоную Армію, як сваё вока, калі мы даражым вызваленьнем рабочых і сялян ад няволі памешчыкаў і капіталістаў.

3 прамовы т. Леніна на адчыненні 9-га зьезду.

Тав. Ленін, якога сьматкалі доўга незмаўкаючым громам воплескаў, кажа вялікую 2-х гадзінную прамову, з якой прыводзім толькі галоўныя месцы. Раўнаважнасьць, але вядома няўстойлівая.

У міжнародных адносінах сьматкалі згуртаваны ў цяперашні час так: капіталізм падтрымае, ня глядзячы на тое, што выйша на кончылася і ня глядзячы на тое, што працоўныя грамады ў капіталістычных дзяржавах яшчэ ня сталі на той шлях, на які сталі мы першыя, — на шлях рэвалюцыі, якая нам панамагла вырвацца з крывавага клубка імперыялістычнай вайны.

У вайсковых і эканамічных адносінах мы, разумеюцца, куды слабей, чым капіталістычныя дзяржавы, але мы дужэй тым, што ў іх няма выйсця з прычыны іх заблуганага становішча і праціварэччаў, выкліканых вайной, між тым, як мы правідлова з самага пачатку аданілі становішча і ведаем, куды ідзем. Калі мы да цяперашняга часу ня мелі простага падтрыманьня міжнароднага пралетарыяту, яшчэ не зрабіўшага ў сябе рэвалюцыйнага перавароту, дык затое мы мелі магутнае косьвешнае падтрыманьне — шырокае і бязумоўнае спачуваньне к нам працоўнікоў усяго сьвету, сярод якіх абвастраецца абурэньне да капіталізму, як крыніцы крывавага войнаў.

У цяперашні час мы знаходзімся ў міжнародных адносінах у становішчы раўнаважнасьці, але вядома няўстойчыя вай. Ад новага нападку мы цвёрды на валаску. І з гэтых прычынаў я кажу: нам трэба быць на варце, не забываць ні на адну хвіліну, што мы абкружаны воражымі капіталістычнымі дзяржавамі.

Дзеля міру мы гатовыя на самыя вялікія ўступкі.

Мы добра ведаем, што такое цяжасьць вайны і з гэтай прычыны дзеля міру мы ідзем на ўступкі на самыя вялікія ўступкі і самыя вялікія ахвяры, але не на ўсякія, не на бяскожныя. І няхай Фінляндія і іншыя, хто зараз спра-

буе напацьці на нас, добра сабе гэта заўважаць. (Бурныя воплескі).

Мы прыказвалі і прызнаём, поўную вольнасьць самавызначэньня дробных ваколчных дзяржаваў, якія аддзяліліся ад нас. Мы гэта даказалі на фактах і гатовы прытрымлівацца гэтага наперад, і, калі тым ня менш, з боку гэтых астатніх прыкмятаюцца воражыя выстуленьні, псыды банд, дык мы павінны зьдзейнічаць усю сілу імямі імкнэцца да міру, але ёсьць амбежаваньне, далей якога мы ня будзем цягнуцца зьдэкаў і паўстанем, калі патрэба будзе, як адзін чалавек, на абарону міру. (Бурныя воплескі).

Я паўгарю: зараз намі дасягнута ў міжнародных адносінах вядомая раўнаважнасьць, але ўзяўшыся за мірнае будаўніцтва, мы павінны берагчы чырвоную армію, даглядаць за ёй, ня выпускаючы з погляду ні на хвіліну магчымага новага нападку супроць нас.

Нашы зносіны з заграціцай. Як ні воражыя настроены да нас капіталістычныя дзяржавы усё ж такі зносіны паміж намі і імі адбываюцца і з кожным днём дашараюцца.

Гэта мае для нас вялікую значнасьць. Калі мы маглі існаваць, будучы абкружаны адпратамі ў вайсковых і палітычных адносінах, дык таго не існаваньне ў эканамічных адносінах было б немагчыма, калі б у нас не было эканамічнага сувязі з заграціцай.

Гэты сувязь мы дабіліся, і капіталісты ня яе пайшылі, бо былі падтрыманыя вядомымі эканамічнымі крыніцамі ва ўсім краі і ўсё Гандарь, — вось у чым мы павінны быць дужымі!

Новая эканамічная палітыка выклікала тым, што ў нас мяжа добра жава жывы буйны грамадзкі сьвет, амае даволна б'ваць сьвет сьветам таварам.

У цяперашнім тры гады вайны зьезд рабочых і сялян падтрымаўся неабходнасьцю адбівацца ад агуднага ворага, якога ўсе бачылі і адчувалі.

Але ня тое цяпер. Цяпер гэты сьвет можа зьдэкаваць толькі ў тым высьце, калі ён будзе адрыцца ад варажых усеміражных адносінаў паміж рабочымі і сялянамі.

Ва ўмовах новай эканамічнай палітыкі прымаем гэтай эканамічнай сувязі павінна служыць ган-

даль. Ім мы павінны заўважыць, яе кожна хутэй і рашуча адмовіцца ад прыбытку рынковай эканамічнай палітыкі.

Новая эканамічная палітыка дала некаторую зьдэкаваць у прымысловыя. Але гэта ажыццяўляецца будзе скэваваць, калі мы ня выйдзем з вострых апакавага і харчовага вяржараў, якіх мы перажываем.

Падатак павінен быць сабраны поўнасьцю.

І якім бы цяжарам ня зваліліся на сялян апалавы і харчова абавязкі, — а мы добра ведаем, што гэты цяжары вялікія, — харчовы падатак павінен быць сабраным абавязкова і поўнасьцю — усё 100 проц. Мы зьменшылі лік едакоў, якіх у 1920 годзе было 30 мільёнаў, да 8 мільёнаў едакоў, зьменшылі такім чынам дзяржаўную патрэбу ў хлеб, але тым ня менш у нас ёсьць дэфіцыт.

Калі гэты дэфіцыт ня будзе прыкрыты, калі харчовы падатак ня будзе сабраным поўнасьцю, дык гэтым будзе пастаўлена пад пытаньне усё існаваньне Савецкай Рэспублікі, будзе зьнічаны самы невялікі плян адраджэньня транспарту і прымысловыя.

Вучымся гаспадарыць, як пазбавае!

Новую эканамічную палітыку трэба праводзіць рашуча і зьдэкаваць, менш аглядаюцца назад, а сьмялей глядзець наперад.

Разумеюцца, тэрміны дасягненьня посьпехаў на гаспадарчым фронце ня могуць быць такімі кароткімі, як тэрміны для вайсковых і палітычных перамог. Для астатніх нам ня трэба было ніякага перавыхаваньня. Затое ў гаспадарчай галіне патрэбацца вялікая і доўгая праца на перавыхаваньню.

Няхай радзім з намі гаспадарыць капіталісты (пэўна, пад нашым неаслабным кантролем над выкананьнем імі законаў Савецкай Рэспублікі), а мы павінны ў іх вучыцца гаспадарыць. Гэта вучыць не пахожа на тое, каб слухаць лекцыі — гэта значае вучэньне, якое патрэба ад нас вялізных патургаў, але абсалютна неабходна.

Гаспадарыць патрэба ў паратасьці, дакладнасьці, акуратнасьці, спраўнасьці, учоту, — усё гэтыя ўмовы не расейскія, не савецкія і не прафэсійнасьці, але мы гэтым умовам павінны навучыцца, калі не жадаем амбежавацца аднымі голымі рэвалюцыямі.

Новыя заданьні Усерасейскай Надзвычайнай Камісіі.

Усерасейская Надзвычайная Камісія была ў руках савецкай улады першыя тры гады зброй, якія бязлітасна карала ворагаў рэвалюцыі, абкружаўшы нас на кожным кроку.

Цяпер мы досыць дужыя дзеля таго, каб пакінуць за ўстановамі Надзвычайнай Ка-

місіі толькі чыста палітычнае зьмешчэньне і ўзяцца за выкананьне ішніх карацельных заданьняў на грунце строгай рэвалюцыйнай законнасьці.

Мы досыць умацаваліся, каб перайсьці да такой меры, якая, аднак, не азначае, каб мы паранейшаму ня трымалі ў поўнай гатоўнасьці апарат надзвычайнай камісіі на выпадак ажыцвяленьня контр-рэвалюцыйных сіл.

Напасьледак сваёй прамовы тав. Ленін зазначае на тое, што посьпехі, якіх мы дасягнем у гаспадарчым будаўніцтве і якія патрэбуюць яшчэ нарта і нарта многіх цяжару для рабочых і сялян, — гэтыя посьпехі канчаткова замацуць той саюз рабочых і сялян, які зьяўляецца адзіным задаткам поўнай і канчатковай урачыстасьці заваяваньня рэвалюцыі.

Даклад тав. Каменева.

На вочным паседжаньні 24-га сьнежня ў дакладзе пераважна выказаў эканамічнае палітыку выступіў Каменев. Зазначаючы, што новая эканамічная палітыка ёсьць палітыка будаўніцтва гаспадарчай у краіне сувязі з вайной, уварожаньня адасонна гэтай і працэсурам вывядзеньня ўзроўня гаспадарчага будаўніцтва, далейшы падрабязна сьматкалі і аналізаваць разьвіцьцё савецкай гаспадарчай палітыкі. Сьматкалі ў часе грамадзянскай вайны, кажа Каменев, утварыліся два гарады, армію, чыгуначі. Цяжары грамадзянскай вайны эканамічна жывілі і на сьматкалі цяжка і вяржара. Але гэта была часовае вяржара. Які толькі катужацьне грэм дзяткавай вайны амабале, сьматкалі зьезд заўсёды быў вядомы ад цяжкага абавязку — рабаваньне былі змажыць харчовым падатакам. Далей дакладчык кажа аб выхадзе гэтай цяжкасьці Савецкай улады. Ужо вяржара 21 году паводзіліся гаспадарчая чынасьць абомі. Прайшла вядомая сьматкалі, стала мена захаванай воражы вайны, павіла чына абхаваньня пасовычага пляну. Сьматкалі вядомая палітыка сьматкалі сьматкалі. Пашыраюцца зьезд адбіваецца ўжо цяпер, ня глядзячы на кароткі тэрмін зьезд ўвядзеньня новай эканамічнай палітыкі. У дзяткавай Камісіі пераказвае к праўдываю вырабных рэсурсаў дэвалюцыйнага і оузавага часу. Мы павінны, кажа Каменев, зрабіць усё крокі дзяткавай павілічана вырабу харчоў у нашай краіне, каб гаспадарчым рэсурсу быў ня прыватан гадамі, не буржуазам, а сама магутны працэс дэвалюцыйнага. Пашыраюцца да сучаснага моманту сь-

маткалі грашовага звароту. Ён кажа, што выпуск папярочных грошаў трэба зьменшыць да мінімуму, каб пасля зьявіцца іх золатам. Гэта — доўгая справа, але без яе абдысьціся немагчыма. Зьмяншэньне выпуску папярочных грошаў будзе перашкаджаць працы Народных Камісарыятаў, але без гэтага нельга абдысьціся. Переход на золата — наша мэта. Мы павінны як бы там ня было правесці зьмяншэньне дзяржаўнага бюджэту. Канчары сваёй даклад, Каменев яскрава аналізаваў тым цяжка ўмовы, пры якіх прыходзіцца адраджаць гаспадарку краіны. Калі рабочыя і сяляне ня могуць падняць Расею, дык што ж можа гэта зрабіць. Расея — нажараная каленія, на якую скаляць зубы капіталісты ўсё краіў. Калі б ім удалося яе захаваньне, Расея была б абярнута для рабочых і сялян у катаржную турму. Не, апрача рабочых і сялян ніякіх гаспадароў на Русі ня можа быць. Новая эканамічная палітыка спатыкае вялікія цяжкасьці, але яна ёсьць адзіная магчымая палітыка, якая вядзе Расею на шырокі шлях эканамічнага адраджэньня.

Даклад тав. Багданавы.

Пасьля слухаўся даклад Багданавы аб становішчы прымысловых пачаў Багданавы, атрасьця на праблему буйнай прамысловыя, зьгрупаўшымі падствінамі якой дакладчык знаёміць зьезд. Характэрныя становішча нашай прамысловыя па аддзельных яе галінах, дакладчык зазначаў значнае павышэньне вырабнасьці Данецкіх капальняў. У бягучым годзе з прычыны харчовага крызісу Данецкі басейн перажыў вялікі цяжкасьці, чаму павышэньне здабычы вугольня зьмяншэлася рэзкім памешчэньнем. З падвозам харчаваньня пачеўся новы падём. Павышэньне вырабнасьці Данецкага басейну адзначаецца ў астатнія тры месяцы. Бязумоўнае аздаравленьне працы Данецкага басейну выклікана перш за ўсё канцэнтраванай здабычы: з 1000 шахт дзяржаўных засталася 288, на якіх згрупаваны ўсе сілы і рэсурсы. Агульнае аздаравленьне працы Данецкага басейну оскравай за ўсё вывядзеньне на павілічаныя вырабнасьці забойчыкаў. Зазначаючы вялікі посьпехі ў галіне здабычы нафты і торфу, дакладчык перайшоў да драўлянага ападу.

Прымаецца падпіска — НА ГАЗЭТУ — „Савецкая Беларусь“.

Падпісная плата на месяц без перасылкі 25.000 руб.,
з перасылкай—27.000 руб.

Для партыйных і рабочых арганізацый, рабочых суполак, культ.-асветных устаноў—15.000 руб. на месяц без перасылкі.

Копт аднаго нумару ў прадажы—1.000 руб.

Падпіска прымаецца ў контр-агенцтве пры Дзяржаўным Выдавстве.

(Менск, Петрапаўлаўская—8, II-гі паверх.)

Адносіны да Савецкай Расеі.

Прычыны прызнання.

У газэце „Інтернацыянал“ Польшы Луі кажа аб прычынах, дзякуючы якім Антанце прыдзецца прызнаць Савецкую Расею. „Саветы—піша Польшы Луі—сумелі Увайсці ў гандлёвыя перагаворы з дзяржавамі Цэнтральнай, Паўночнай і Паўднёвай Эўропы, якія самі па сабе забяспечваюць фактычнае прызнанне Савецкага ўраду. Швэцыя, Польшча, Італія, Румынія, Чэхаславакія, Нямеччына, Аўстрыя і іншыя пачынаюць перагаворы з Расеяй, і ў значнай меры гэтыя перагаворы карысталіся поспехам. Гэтым шляхам саветы сумелі паступова здабыць сабе тое становішча, у якім ім упарта адмаўлялі.

Па думцы аўтара, нота Чычэрна разбудзіла ў Лейд-Джорджа неабходнасць прызнання саветаў.

Моц Савецкай Расеі—піша далей Польшы Луі—акрэпла пасля таго, як яна разбурыла інтэрвенцыяністаў Захаду і контр-рэвалюцыянераў унутры краіны. Масы ідуць за гэтым урадам. У сэнсе сваёй моцы ён можа паспрачацца з любым буржуіным урадам. Да самага Далёкага ўсходу распаўсюджаецца яго ўплыў, ня кажучы ўжо аб Цэнтральнай Азіі, дзе яму ўдалося звышчыць пануючы да гэтага часу ўплыў Англіі.

„Вось чаму ўсясветная рэакцыя пачынае разумець неабходнасць пакланіцца перад сілай набаданоснай рэвалюцыі“—канчае свой артыкул Польшы Луі.

Поэца II Беларускай трупы у 1921 годзе.

2-я Беларуская група, якая працуе ўжо амаль што два гады, у 1921 годзе зрабіла ў культурным напрамку вялікую працу.

- За 1921 год дадзена 150 спектакляў па ўсіх клябах м. Менску і ў павеце.
- У раб. Бел. Клюбце 76 спектак.
- У Клубце Троцкага 8
- „ Леніна 6
- „ Луначарск. 18
- „ Красн. Путь 22
- „ пры Зарзні. больш. 7 сп.
- „ Камуна 1
- „ Бел. Хатка 4
- „ Допр. 2

150

Глянуўшы на паказаны лік спектакляў, можна ведаць і верыць, якую вялікую працу зрабіла гэта маленькая група, у якой няма ні нележных вопратак, ні рэквізиту.

Трэба мець дужа вялікую вытрываласць, каб так бязупынна працаваць і працаваць, як II Бел. трупы. Артысты гэтай трупы—непамежца цярплівыя і моцныя людзі, калі змаглі год працаваць пры такіх цяжкіх абставінах.

Трэба ведаць, што кожны артыст гэтай трупы жыве не з работнай сцэны, а служыць апроч гэтага ў другіх устаноўках і вольны свой час аддае культурнай працы.

Як можна бачыць па ўсім горадзе афішы II Бел. трупы (чэрвоныя і зялёныя літары), так можна бачыць і арганізацыю гэтай трупы на сцэнах па ўсіх клябах.

Асабліва прыхільна спатыкаюць II Бел. трупы чыгуначнікі Аляксандраўскага вакзалу; там іб і паказаліся трупы, народу заўсёды шмат.

Праўду кажучы, трупы за апошні час часта з'яўляюцца там і робяць вялікі рух.

Як ведаме, адміністрацыя культуры асветы Клубу „Кр. Путь“ прымаючы пад увагу заслугі II-ой Беларускай трупы, дала ёй адзін дзень у тыдзень на заўжды, каб гэта дзень быў „беларускім“. (там яшчэ граюць артысты-расейцы) і такім чынам трупы „Галубка“ пачынае працаваць шчыра.

Адно толькі жаль, што ў трупы вялікі няхват артыстычных сіл, дзякуючы чаму часта прыходзіцца бачыць на сцэне адзін ведзнік на ролі артыстаў, але гэта скрадваецца па волі добрай рэжысуры і старання самх артыстаў, выпраўляюць свае ролі.

Вельмі цяжка пра была для II-ой трупы—гэта восень і зіма. Восень шмат перашкаджала працаваць асабліва, калі прыходзіла ставіць спектакль у клубе Луначарскага на

Троцкай гары, ці ў заравным госпіталі на Парэсьце.

Артысты, ідучы з Брэскага вакзалу і вясучы за сабою вопраткі і рэквізыт, трацілі сілы і энэргію.

Зімою, яшчэ горш. Марозы па 20—25 градусаў перашкаджалі працаваць. Клубы нідз не аталяліся, артысты мерзлі і хварэлі, але неек працавалі. Самую цяжкую пару амаль што перажылі і спадзяюцца прыкдаць вясні. Вясною трупы перакачае у павет і павядае культурную працу між сяляна, ад якой будзе яшчэ большат карысць грамадству.

Рэпартаж трупы досыць вялікі, і, праўду кажучы, заўжды арыгінальны. Перакладамі трупы амаль што зусім не карысталася, а ствіла заўжды творы ўласныя, беларускія.

Арыгінальных твораў было пастаўлена ў 1921 г.—12.

Лік паставак хаця і ня зусім вялікі, але, прымаючы пад увагу адсутнасць дэкарацый, добра і гэтак.

Калі глянуць на лік спектакляў за год, то можна бачыць, што большасць з іх у Раб. Бел. Клубце, і праўда праца былатам. Цяпер за апошні час трупы Галубка там не працуе.

Хор Равенскага разам працаваў з трупай, а ўвосень выдзеліўся ў самадзейную адзінку і, атрымаўшы ад праўлення Клубу згоду, пачаў даваць у клубе канцэрты 4 разы ў месяц (суботы і нядзелі), другія 4 разы ў месяц аддаваліся трупы. Але цяпер і гэтыя дні ад трупы ўзяты.

Пры клубе пачала працаваць трупы, якая з'явілася з сабраў Клубу, і Галубку дадзена воля лётаць дзе хоча. Праўда, лётаць ня шкодзіць, але ўжо трэба мець сваю ўласную сцябу, бо ня маючы пад нагамі грукту жыць ня можна.

Хор Равенскага складаецца з 35—40 асоб сьпевакоў і 15—20 асоб музыкантаў (балалаек і гітар). У восень хор вельмі спрытна павёў самадзейную працу ў клубе, спадзяючыся, што ўтрымаецца сам сабою адзін бяз трупы. Але нядоўга ён змагаўся і нешта праз месяц утраціў сваю музыкантаў і застаўся сам са-

бою. Раілі Равенскаму ня кідаць аднаму бяз трупы, бо ня будзе добра, але той не паслухаў і цяпер сам праканаўся.

Трупы так сяж жыве, а хор ледзь дыша. Праўда, гэта зьявішча вельмі прыкрае, але яно ёсьць, і нішто з людзей практычных, каму дорага справа, ня хоча памысліць над гэтым, што трупы бяз хору, а хор бяз трупы жыць ня могуць.

Артыст.

Нам пішуць.

М. Крайск.

У м. Крайску вельмі кааператыву. Праўду ўжо даволі чаю, як ён вельмі, але і дагэтуль гандляў у ім выдзецца вельмі цікава; го па кожнай дзён дзверы ў ім зачынены, то-жарэ-час у ім пачынаецца шум, гвалт, сварка, дзеля чаго ішчы раз прыходзіцца сябром кааператыву ставіць у дзверох часовае агарожжы, каб хоць ерху сьвіньця публіку.

Гэтак жае окаяньне народу бывае тагда, як толькі ў Менску прывядуць навары. У першы чарод рэакцыяўчае газу павяла соль, скуру, лядзёвы гавар. Выпадкова ітэ дзядоўна бачыць, як зранку баба падбегам бегі ў Крайск, каб заняць першую чаргу ў кааператыве; ішчы прыходзіцца ставіць на марозе па колькі гагаля, каб атрымаць які фунт газы. Але шмат каму прыходзіцца ішчы дамоў, з пухай бутэлькай, добра (калі ашэ не набітай), бо газм ўсім не хавава. Праз дзед-два кааператыву ашоу зачыняецца, бо ў сародку ўжо, замог рэахапамага газавар, лядзёны ваграмістая вуца жыта.

Цікава, кажучы, што па другіх кааператывах можа хоць у які дзень пайсці і атрымаць газы. Камі толькі ў Менску хетае газы на ўсе кааператывы, дык сябры Крайскага кааператыву якхад добра пазумець аб тым, каб і у іх было яе даволі.

Кажучы яшчэ, бачыць, у Менскім ськладзе ёсьць шмат лакцівага тавару (мануфактуры), але бачыць ськлад дзе толькі патрошкі. Чаму? Праз усё гэта кааперацыя мясе зьявілі ўбывае.

Тауро.

Аб'я ад якой была школа Сухавей Я баяўся, каб не спазнацца, і кожную хвілю падганяў фурманка. Дарога была блага, як ніколі; самер амаль што ня ўвёс самага, і на шпітку стаўлі дужыкі на камутнай вадзі, прыкрытыя цёмным лядком. Калі і клябсы вявалі ў гразі, так што мя цягнуліся курным кровам.

Толькі і доўдаю прыехаў а на станцыю і ледзь пасыду на поезд. Уваўшы ў масе білет, я ўсочыў у вагон і аоў на першае гудамчае месца. Праз колькі хвілі дзві трэці звако, пачуўся рэзкі сьвіст цапкі, і поезд крануўся...

Вочы мае зьявіліся, бо амаль што ўсё ноч я ня снуў. Паказваючы пад галаву маю асьвету падушачку, я лёг на лядку і хадзеў вяснуць, але гоман, які быў у вагоне, мя перашкаджаў. Над самым мяім вухам гоманна гутарылі аёкіх два ганцаляры; у вядзям з вузгоў вагона сядзела цявая грамада каменшчыкаў; там крычалі, дзляліся, сьвявалі; адні мшадзі хлапоц са ўсёй сілы зьваў на гармошкі і як мага прыстаў кожную песьню.

Да ўсяго гэтага гоману далучаўся аднатонны грук калёс, ляск вагонных ланцугоў і сап цягніка...

Зноў я ўспомніў Сухавей, і ўднмяці мае, з усімі малонкамі мінулага, прабеглі часіны жыцьця ў сёмінары. Успомніліся мне і часы залатой юназці і таварыш-аднаклясьнікі.

Залатая пара, пара ідэальнай веры ў людзей і ў скорую перамогу справядлівасці над злом,—дзе ты? Я памятаю той год, калі мы скончалі сёмінарыю.

Чаго толькі тагды ня было! Мы будавалі планы будучай працы; нас прыцягвала да сябе вёска і праца настаўніка; мы былі дужыя і здаровыя энэргія бульбатога ў нас, як вар у калде,—і хацелася працаваць. Сама праца нам не здавалася такой страшнай, як цяпер. Хоць мы і ведалі, што ёсьць на сьвеце зло, але мы ня лічылі яго гэтакім вялізарным і дужым, і змаганьне з ім не здавалася цяжкім.

Цікава было б зірнуць на маіх таварышоў. Ці шмат хто з іх зьбарог тья ідэалы, якія пабудаваліся ў сёмінары? Ці шмат хто з іх яшчэ верыць у гэтыя ідэалы?

Я падумаў пра Сухавей і ўспомніў яго яшчэ сёмінарыстам: як на яве бачу яго сьмелы, здаровы, энэргічны твар, чую яго густы голас, бачу яго бліскучыя вочы, жэстыкуляцыю ў часе спрэчак.

Прыпамінаю адну з тых гутарак, якія часта вяліся між намі. Мы загаварылі пра вёску

пра селяніна, пра цяжкія абставіны яго існаваньня і ўрэшце, пра пачатковую школу і пра значнасць настаўніка ў вёсцы. Спачатку гутарка была паважная, але скоро перайшла ў гарачую спрэчку. Твары ўсіх прысутных расчыраваліся, вочы заблішчалі, і кожны стаў сьпяшацца выказаць свой погляд. Больш за ўсіх гаварыў Сухавей, бо яго пэўны, з нервовымі ноткамі голас заглушаў ішчыя галасы і прымушаў усіх паважна я о слушаць.

— Ну, аце мужык жыве кепска, —казаў Сухавей,—халуда яго падобна да сабачай будкі, ён заўсёды галаву, дзві яго мрудь, як мухі, нарэшце, над ім нависла густая цемра, якая душыць яго, як які небудзь страшны кракадзіл; адным словам, ён пакрыўджаны лёсам... Ну, дык што-ж? Так і павіна быць? Мы—адборная меншасць, гэтак званая інтэлігенцыя, знаёмы і з навукай і з мастацтвам; селянін-жа нічога гэтага ня ведае, бо дёмныя сілы стрымліваюць яго доступ да гэтага багацьця...

— Што-ж ты зробіш?—пыталі яго.

— Што зраблю?.. Я, разумецца, нічога не зраблю; але мяне дзівіць гэткае пытаньне.

Калі я адзін нічога не зраблю, то ўсе мы, шчыра і бескарысна працуючы, што колечы можам зрабіць для вёскі, хоць крыху можам падняць духоўнае жыцьцё селяніна—і гэта наш абавязак. Вы можа скажаце, што гэта вельмі мала? Зусім згодзен, але і гэты маленькі рэзультат вымагае з нашага брата шмат сілы і ўпорства.

Прыпамінаючы цяпер у вагоне гэта гутарку, я веру, што Сухавей застаўся верным тым ідэалам, за якія ён гарача спрацаўся ў сёмінары.

Ну, а ішчыя як?—падумаў я пра таварышоў—гэтак-жа моладзі і энэргічны, як Сухавей, ці пасьяла двух-трох няўдач апусьцілі рукі, зваліваючы віну на бласія варункі і на немагчымасьць іх перамагчы, паставіўшы крыж над тым, перад чым раней маціліся?

— Гэй, мілы!—пачуўся мне голас нейкай кабаты,—якая гэта станцыя? Поезд пзджаджаў да нейкага вакзалу.

— Ня ведаю,—неахвотна адказаў я, і перавярнуўшыся на другі бок, хутка заснуў і праспаў да перасядкі.

Даехаўшы на другі дзень каля поўдня да станцыі майго прыяцеля і наняўшы беднага мужыка, я паехаў у сяло.

Дзень быў жэплы. Яснае неба блакітным пакрывалам раскінулася над ваколіцамі, як бы цільваючы іх, а цёплая вясельная прамень сонейка нагрывалі зямлю і паветра і будзілі ўсю прыроду. Абапал дарогі раскінулася шырокае поле, ужо зусім свабоднае ад сьнегу і пакрытае ярка-зялёнай руныю. Па дарозе бульбакочы беглі ручайкі каламутнай вадзі і ўліваліся ў вялікія лужыны. Недзя высока-высока пльваў жаўранак, песьня якога разлівалася па жэп-ламу паветру і будзіла смутныя надзеі...

Мы ўзьехалі на пагурак і ўбачылі з-за лесу белую званіцу, пазалочаны крыж, каторы ярка блішчаў на сонцы, і кучку мужыцкіх хат.

— Восі і Глушына,—сказаў фурман, паказваючы пугай на сяло.

Сяло стаяла на гары, каля якой цякла невялікая рэчка. Большасць хат былі такія старыя, што аж салома на стрыхах пачарнела і зарасла травой. На канцы вуліцы стаяла царква, а побач з ёй—пачатковая школа.

III.

Пад'ехаўшы к школе, я убачыў стадыўшых з ганку мужыкоў і ка-

